

Konservatīvisms mainīgajai pasaulei

Atšķirībā no pārējām divām lielajām 19. gs. ideoloģijām -- sociālisma un liberālisma --, konservatīvisms neparedz galapunktu labākai sabiedrībai. Tas ir unikāls, jo neuzstāj uz konkrētiem risinājumiem, kas der visiem un visur. Runājot britu Konservatīvās partijas kontekstā, Viljams Heigs šo tēzi apstiprina: “[T]he Conservative party is successful over the centuries because it does reflect the social attitudes of the time, as well as giving necessary economic leadership.”¹

Tomēr konservatīvisma pamatā ir uzskats, ka dažas idejas ir vienmēr aktuālas un šīs idejas ir jā saglabā.² Pasaule mainās ātri un skaidrs, ka globalizācija nāk pasaulei par labu un ir reizē nenovēršama. Tomēr globalizācija nav gluži vienlīdzības zīme liberālajam entuziasmam. Pārmaiņām notiekot ātri, jāsaprot, ka tās daudziem izraisa bailes, citiem nezināšanu. Kulturālā nedrošība tiek pastiprināta, ja sabiedrībā ir neskaidrība par tās kultūru vai par to, kā to saglabāt. Šī neskaidrība ir jārisina, lai novērstu to, ka tā pārvērtās ekstrēmismā, kas nāk par labu daudzajiem radikāļiem -- vienalga, kreisajiem vai labējiem --, kuri sabiedrības vērtību vakuumu ātri pārvērtīs sava politiskā kapitāla audzēšanai.

Arī lielajām ideoloģijām ir trūkumi. Sociālisms paredz maz privātās brīvības, kamēr liberālisms adresē to, bet atstāj daudzus neziņā par tādiem jautājumiem kā pašsaglabāšanās un to, kā konkrēta sabiedrība var saglabāt savu identitāti un virzīties uz priekšu mainīgajā pasaulē.

Kāds ir jaunā konservatīvisma uzdevums? Veidot sinerģiju starp personisko brīvību un sabiedrību viņam/viņai apkārt. Sabiedrība nav vārds, uz ko var kapitalizēt “labējie” vai “kreisie”, bet gan platforma, uz kā veidojas personiskā izaugsme, brīvība, atbildība. Piederības sajūta indivīdam nav iespējama bez sabiedrības eksistences. Konservatīvisms nevar “no augšas” piedāvāt maģisko recepti, tomēr tas var cilvēkiem dot iespēju mainīt situāciju “no lejas”, veidojot stiprāku sabiedrību, kur katra cilvēka devums tai ir manāms; kur katrs indivīds ir kas vairāk par nodokļu maksātāju un valsts pilsoni. Jo cilvēki veido sabiedrību, un sabiedrība veido cilvēku. Lai kļūtu par veiksmīgu un patstāvīgu indivīdu, ir nepieciešama stingra sabiedrība un kopiena sev apkārt.³

¹Prince, R (2012) William Hague: Conservative support for gay marriage reflects 'generational change' in society, The Telegraph, [tiešsaiste], 10. oktobris. Pieejams: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/conservative/9597976/William-Hague-Conservative-support-for-gay-marriage-reflects-generational-change-in-society.html> [Skatīts 2012. gada 10. oktobrī]

² Isaksen, T. R. (2009) Conservative Challenges iekš C. Arvanitopoulos (2009) Reforming Europe: The Role of the Centre-Right. Berlīne, Springer, 93. lpp

³ Green, D (2005) There is Such a Thing as Society iekš. S. Gyimah (2005) From the Ashes: the Future of the Conservative Party. London, Bowgroup, 59. lpp

Ģimene

Viena no vērtīgākajām kopienām indivīdam ir ģimene. Lai arī pasaule mainās, ģimene kā vērtība ir paliekoša. Bet lai arī ģimenes ir un būs, to uzskati mainās. Jāsaprot, ka konservatīvie zaudē daudzu atbalstu nevis tāpēc, ka indivīdi vairs neatzīst ģimeni kā vērtību, bet gan tāpēc, ka konservatīvie bieži vien neizprot, kas ir tas, ko moderna ģimene un tajā ietilpstošie indivīdi vēlas.

Sabiedrības saliedētība

Līdzīgi ir sabiedrību kopumā. Britu konservatīvie laikā, kad leiboristi vēl bija pie varas (ap 2005. gadu) daļējās rakstiskās pārdomās par to, kas palīdzētu konservatīvajiem atgūt bijušo spožumu.⁴ Lai arī viņiem bija skaidrs, ka konservatīvas vērtības un pastāvēšana par tām nav problēma, tauta viņus vairs nemīlēja. Kā vienota iezīme daudzu rakstītajā bija tas, ka ideoloģija nedrīkst šķelt valsti. Līdz ar to konservatīvisms, kas skaidri nostāda "viņējos" un "mūsējos" ir lemts marģinalizācijai labākajā gadījumā. Nav runa tikai par tautām un kulturām, bet arī par attiecīgām cilvēku grupām: būtu tās sievietes, jaunieši vai vecāka gājuma cilvēki. Konservatīvismam ir jābūt platformai, kura spēj adresēt un simpatizēt dažādo cilvēku uzskatiem un tādējādi cenšas sabiedrību "līmēt" kopā, nevis šķelt. Konservatīvismam ir jācenšas atrast kopsaucēji, nediskriminējot attiecīgas kopienas un reizē pastāvot uz to, ka sabiedrībai ir vairāk kopīga, nevis atšķirīga.

Šajā sakarā ir arī svarīgi saprast, ka balsošana par konkurentiem bieži vien notiek nevis tāpēc, ka viņu piedāvājumi ir labāki, bet, iespējams, tāpēc, ka tie ir mazāk draudīgi. Nedrīkst būt tā, ka konservatīvo uzskatu paudēji tiek saskatīti ne tikai kā neinteresanti, bet kā nevēlami un dažbrīd bīstami. Kā Stjuarts Vuds raksta Britu Konservatīvo sakarā: "Ultimately, winning elections requires parties to have values that are shared by those that vote for them. In 1959 Quintin Hogg, then a Tory minister in MacMillan's government, wrote in The Conservative Case that "being Conservative is only another way of being British". I am sure that millions of Tory voters in that period of Conservative ascendancy thought what Hogg said was obvious. The fact that the same claim would be laughable to most voters now should be the thing that concerns David Cameron the most."⁵

Konservatīvisma izaicinājumi 21. gadsimtā: ekonomika

Lai gan konservatīvisms iet roku rokā ar ideju, ka tirgum jābūt ir pēc iespējas brīvākam, ir kļūdaini domāt, ka "tirgus" var funkcionēt autonomi. Tirgus ir tikai tik labs, cik sliktākie spēlētāji tajā. Konservatīvisma loma nav aizstāvēt tirgu jebkādā tā izpausmē -- nefunkcionējošā, alkātīgā, bīstamā. Tomēr konservatīvisma loma nav arī ierobežot tirgu ar normām, jo tas pēc būtības neatrisina problēmu. Tieši sabiedrības stiprināšana ir stūrakmens tirgus darbības uzlabošanai, jo tirgus *ir* sabiedrības veidojums, nevis attāls veidojums. Uz tirgu nevajag skatīties kā uz kaut ko, kas dod patērētājam lielākas izvēles iespējas, bet gan kā līdzekli indivīdu iespējai

⁴ S. Gyimah (2005) From the Ashes: the Future of the Conservative Party. London, Bowgroup, 59. lpp

⁵ Vuds, S (2012) The Crisis of Conservative Values, The Telegraph, [tiešsaiste], 5. oktobris. Pieejams: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/9590820/Lord-Wood-of-Anfield-the-crisis-of-Conservative-values.html> [Skatīts 2012. gada 10. oktobrī]

realizēties, reizē uzlabojot sabiedrības dzīves kvalitāti. Lai arī nav vieglu risinājumu, daudz kas var tikt darīts: labāka izglītība, uzsverot sabiedrības nozīmi un mācot, ka ne viss, kas nav sodāms, ir atļauts, ir tikai viens piemērs.⁶

Reizē, ne viss ekonomikas ziņā var tikt mainīts, pateicoties labākai sabiedrībai. Valsts lomai ekonomikā -- kā to pierāda arī mūsdienu konservatīvie -- ir liela nozīme.

Konservatīvisma izaicinājumi 21. gadsimtā: ņemot pārmaiņas vērā

Pieeja, kas nosaka, ka konservatīvisms paliek nemainīgs un, kur tiek mēģināts ātrās pārmaiņas integrēt soli pa solim, ir lemta katastrofai.⁷ Tomēr, lai arī pārmaiņas ir nenovēršamas, nedrīkst pazaudēt savu identitāti. Vērtības, ko jā saglabā, ir mums visapkārt: kultūra, kas mūs vieno, mūsu valoda -- viens no galvenajiem identitātes noteicējiem --, rietumu kultūras vērtības -- demokrātija, brīvība --, u.c.

Kas ir “konservatīvās” vērtības?

Par konservatīviem sevi sauc dažādi ļauži, kuriem visiem ir taisnība. Proti, tu vari būt konservatīvs, ja piekrīti tikai uzskatam, ka tirgus jālaiž pašplūsmā vai arī, ka jāuzstāj tikai uz tradicionālajām vērtībām; vai kaut kur pa vidu starp abiem. Jebkurā gadījumā, pēc definīcijas, viens var sevi saukt par konservatīvu. Uzskati ir atšķirīgi ne tikai dažādās valstīs, bet arī vienas valsts ietvaros.

Tā kā vārds “konservatīvs” sevī ietver pārāk plašu uzskatu amplitūdu, ir vērts sīkāk izdalīt konservatīvisma paveidus gan valstu starpā, gan valsts šķērs griezumā.

Valsts ietvaros runājot, ir svarīgi nodalīt sociālo konservatīvismu (ģimene kā vērtība, utml) no ekonomiskā konservatīvisma (brīvs tirgus, maza valsts loma tajā).

⁶ Isaksen, T. R. (2009) Conservative Challenges iekš C. Arvanitopoulos (2009) Reforming Europe: The Role of the Centre-Right. Berlīne, Springer, 101. lpp

⁷ Isaksen, T. R. (2009) Conservative Challenges iekš C. Arvanitopoulos (2009) Reforming Europe: The Role of the Centre-Right. Berlīne, Springer, 101. lpp

Konservatīvo partiju attieksme pret klasiski “konservatīvām” vērtībām

	Konservatīvie ASV (Republikāņi)	Konservatīvie Lielbritānijā (Toriji)	Konservatīvie Vācijā (Kristīgie demokrāti -- CDU)
Partijas profils	 <p>Sociāli un ekonomiski konservatīva</p>	 <p>Ekonomiski konservatīva, sociāli daļēji konservatīva</p>	 <p>Ekonomiski piekopj “sociālo tirgus ekonomiku” un daudzos sociālos jautājumos ir drīzāk liberāla, nekā “klasiski” konservatīva.</p>

	<p style="text-align: center;">Konservatīvie ASV (Republikāņi)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Lielbritānijā (Toriji)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Vācijā (Kristīgie demokrāti -- CDU)</p>
<p>Ekonomiskā politika</p>	<p>Modernie republikāņi ir par brīvu tirgu un pēc iespējas mazāku valsts iejaukšanos ekonomikā -- maziem nodokļiem, pēc iespējas mazāk regulētiem tirgiem, utt. Taču ļoti klasiski, 19. gs. sākumā, tieši republikāņi bija tie, kuri pastāvēja ne uz brīvu tirgu, paužot uzskatu, ka tāds nāk par labu tikai augsti attīstītajai Lielbritānijai, nevis tolaik jaunajai ASV. Līdzīgi jāpiemin, ka no kopš 1950. gadiem -- līdz pat 90. gadiem -- ASV, lielā mērā neatkarīgi no valdības, bija liels valsts atbalsts izpētei un attīstībai (ap 50-70% no kopējām investīcijām). Arī ja paskatāmies uz salīdzinoši nesenu vēsturi, tad, piemēram, tieši Reigana (kurš it kā bija par ļoti "mazu" valsti) laikā Chrysler ar valsts atbalstu tika paglābts no bankrota. Līdzīgi, kad ASV ražotājus skāra krīze, tieši Buša valdība to paglāba no bankrota (trīs lielos ražotājus). Buša valdība arī paglāba visu finanšu sektoru -- par to vai tas vajadzīgs vai nē ir nesvarīgs jautājums, pieņemot, ka republikāņi pastāv uz brīvu tirgu un to, ka bankrots ir normāla parādība kapitalismā. Tāpat Buša laikā ASV veidoja lielus budžeta deficītus -- un republikāņi tad klusēja.</p>	<p>Britu konservatīvie klasiski (vismaz no 20. gs sākuma) ir uzstājuši uz pēc iespējas mazāku valsts iejaukšanos ekonomikā, reizē aizsargājot privātīpašumu un godīgu uzņēmējdarbību. T.s. "tečerisms" gāja soli tālāk, virzot privatizāciju un reformas, kas samazina labklājības valsts lielumu, arodbiedrību ietekmi un kopēju valsts iejaukšanos ekonomikā. Taču ne visi konservatīvie atbalstīja Tečeres uzņemto kursu, kas daļēji bija iemesls viņas atkāpšanai no premjerministra posteņa. Tāpat arī jāpiebilst, ka pēc Otrā pasaules kara Konservatīvie bija daudz līdzīgāki leiboristiem -- viņi atbalstīja Keinsisma idejas (valsts pastiprinātu iejaukšanos ekonomikā), t.sk. ideju, ka vajadzīga pilna nodarbinātība. Konservatīvie pat nenostājās pret leiboristu pēckara politiku -- industriju pārņemšanu valsts rokās un labklājības valsts palielināšanu. Vēl vairāk, konservatīvie tajā laikā, kad pie varas, uzsāka masīvu mājokļu būvēšanas programmu un palielināja tēriņus NHS.</p>	<p>Kopš eirozonas krīzes sākšanās izteikti pastāv uz stingru fiskālo politiku, taču kopumā partija ir visai pragmatiski piegājusi ekonomiskās politikas jautājumam: kapitalisms un brīvs tirgus -- jā, taču labi regulēts un valsts pārraudzīts; rāmji ir jānosaka ļoti skaidri, lai tirgus spēlētāji atrastos godīgas konkurences apstākļos. Šis modelis bieži tiek saukts par "sociālo tirgus ekonomiku" vai dažreiz -- retāk -- par kapitalismu ar cilvēka seju.</p>

	<p style="text-align: center;">Konservatīvie ASV (Republikāņi)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Lielbritānijā (Toriji)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Vācijā (Kristīgie demokrāti -- CDU)</p>
<p>Labklājības valsts (pabalsti u.c.)</p>	<p>Nē. ASV kopumā sociālā valsts nav izteikta, bet republikāņi kopumā pastāv uz to, ka valstij nav jāiejaucas ļaužu brīvībā un, būtībā, katrs ir pats savas laimes kalējs godīgas konkurences apstākļos.</p>	<p>Teorētiski nē, taču, salīdzinot ar ASV, britu konservatīvie ir daudz dāsnāki un, salīdzinot ar Vāciju -- skopāki. 2012. gada konservatīvo konferencē kanclers Džordžs Osborns klāstīja konservatīvo paredzētās reformas: samazināt mājokļa pabalstus zem-25-gadīgajiem u.c. reformas, kuras būtībā, viņuprāt, nāks par labu tiem, kas strādā, nevis, kā ir pašreiz, kad daudzējādā ziņā pabalstu sistēma mudina nestrādājošos turpināt izbaudīt šīs privilēģijas. Viņu pierādījums -- nestrādājošajiem ienākumi ir auguši ātrāk nekā strādājošajiem.</p>	<p>100% par. Lai gan atbalsta brīvu tirgu un fiskālo disciplīnu, labklājības valsts mazināšana nav principiāli diskutabls jautājums -- ja arī tikai tāpēc, ka elektorāts pretēju viedokli neatzītu. Tomēr jāpiemin, ka pēc neveiksmīgas flirtēšanas ar "sociālismu", kopš Otrā pasaules kara beigām partijas vienotā nostāja ir ka regulēts kapitalisms iet roku rokā ar pilna izmēra labklājības valsti.</p>

	<p style="text-align: center;">Konservatīvie ASV (Republikāņi)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Lielbritānijā (Toriji)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Vācijā (Kristīgie demokrāti -- CDU)</p>
<p>Attieksme pret ģimeni (ģimenes vērtības)</p>	<p>Republikāņu partija tiek uzskatīta kā konservatīva šajā ziņā -- iestājoties par ģimenes vērtībām: laulība un tās nepārkāpšana, sievietes lomas stiprināšana ģimenē u.c. Taču lai arī teorētiski šīs vērtības ir gājušas roku rokā ar konservatīvo (republikāņu) partiju kādu laiku, tikai kopš 1980. gadiem partija tās ir sākusī virzīt kā vienu no tās galvenajiem politiskajiem uzstādījumiem, jo sevišķi uzsverot ģimenes kā ASV mugurkaulu. Piemēram, Republikāņu mājas lapā ir pat tāds uzstādījums kā "padarīt internetu ģimenēm draudzīgu". Šie uzstādījumi gan reizē ir problēma partijas imidžam katru reizi, kad tos pārkāpj kāds partijas iekšienē. Lai arī demokrāti būtībā pastāv par monogāmu laulību utml., prese šajos jautājumos īpašu uzmanību pievērš tieši Republikāņu partijai.</p>	<p>Deivids Kamerons ir uzsvēris ģimenes vērtību un pat virzīja ideja 2012. gada budžetā iekļaut normu, kas paredzētu laulātiem pāriem saņemt nodokļu atlaides. Tā kā šo plānu izbrāķēja gan koalīcijas partneri, gan leiboristi, gan arī ietekmīgas domnīcas, sakot, ka nav empīriski pierādījumu, ka precēti pāri veicina veselīgāku sabiedrību kopumā, pagaidām šis plāns ir iesaldēts, taču ne pilnībā atmests. Līdzīgi ir ar ģimenes vērtībām lielākā griezumā -- tā kā torijiem ir ļoti trausla sadarbība ar liberālajiem demokrātiem un pēdējie ir skeptiski par 1950. gadu ģimeni, Kamerons ir kļuvis daudz klusāks nekā pirmsvēlēšanu laikā, kad ģimenes vērtību atjaunošana ir galvenais nosacījums, lai salabotu "salauzto/sašķelto Lielbritāniju". Arī Tečere bija par ģimenes vērtībām, lai gan joprojām ir diskutabli, cik daudz tas parādījās darbos, ņemot vērā, ka viņas laikā sociālie nami tika masveidā privatizēti utml.</p>	<p>Vācu CDU pastāv par konservatīvām, ģimeniskām vērtībām, taču tās ģimenes interpretējums ir plašāks par "klasisko" ģimeni. To pierāda tas, ka, piešķirot nodokļu atlaides viendzimuma reģistrētiem pāriem, Ģimenes lietu ministre to pamatoja tieši ar partijas konservatīvo nostāju ģimenes vērtību stiprināšanā.</p>

	<p style="text-align: center;">Konservatīvie ASV (Republikāņi)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Lielbritānijā (Toriji)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Vācijā (Kristīgie demokrāti -- CDU)</p>
<p>Viendzimuma laulības</p>	<p>Principā nē. ASV republikāņu partijas prezidenta kandidātam ir jāuzsver, ka laulība ir starp vīrieti un sievieti. Arī konservatīvo mājas lapā var skaidri redzēt partijas mērķus: panākt, ka viendzimuma laulības netiek atzītas un, ka armijā tiks atjaunota Obamas atceltā Don't ask don't tell politika (proti, tagad armijā var atklāti dienēt pašdefinēti geji). Tomēr daudzos ASV štatos konkrētākā vai vājākā formā viendzimuma attiecības ir atzītas, kamēr pašā republikāņu partijā ir daudzi atklāti geji. Tāpat daudzi ASV konservatīvie uzstāj, ka, ja reiz partija ir par mazu valsts iejaukšanos personas brīvībā, tad nav loģiski, ka partija iestājas pret viendzimuma laulību legalizēšanu.</p>	<p>Viendzimuma attiecību reģistrēšana ir legāla Lielbritānijā un kopš 2004. gada viendzimuma pāru attiecības regulē Civil Partnership Act, kas pielīdzina šīs attiecības civillaulībai. Deivids Kamerons gan iet soli tālāk, personīgi solot, ka viendzimuma laulības kļūs legālas līdz 2015. gadam. Lai arī šī būtībā ir konservatīvās partijas -- un pārējo divu lielāko partiju -- oficiālā nostāja, ne visi konservatīvie ir vienprātis.</p>	<p>Viendzimuma attiecību reģistrēšana (ne gluži laulība) ir legāla Vācijā no 2001. gada. Pirms pāris mēnešiem tieši CDU pārstāvji nāca klajā ar priekšlikumu viendzimuma partneriem piešķirt tādas pašas nodokļu atlaides kā heteroseksuāliem pāriem (tomēr partneri, Bavārijas CSU to neatbalsta).</p>

	<p style="text-align: center;">Konservatīvie ASV (Republikāņi)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Lielbritānijā (Toriji)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Vācijā (Kristīgie demokrāti -- CDU)</p>
<p>Aborti</p>	<p>Kopumā nē. Ja vēlies būt prezidenta kandidāts, noteikti jābūt pret abortiem, taču partijai nav vairs tik izteikta līnija kā varbūt kādreiz.</p>	<p>Kameron atbalsta abortus, bet gribētu, lai maksimālais vecums būtu 20 nedēļas, nevis 24. Reizē gan Kameron neatbalsta Veselības sekretāra viedokli, ka maksimālajam laikam vajadzētu būt tikai 12 nedēļas. Konservatīvajai partijai nav vienota uzskata, taču kopumā šajā jautājumā ir liberāli.</p>	<p>Partijas viedoklis ir neskaidrs, taču Merkele personīgi noteikti to nav izvirzījusi kā vienu no problēmām -- tieši otrādi: abortu tēma netiek cilāta vispār. Reizē gan jāpiebilst, ka Vācija kopumā ir ļoti konservatīva šajā jautājumā un aborti ir nelegāli kopš 1995. gada, taču netiek kriminalizēti, ja procedūra tiek veikta, pēc konsultācijas ar ārstu, pirmajos trīs mēnešos vai arī pirmās 20 nedēļas, ja ir pamats uzskatīt, ka grūtniecība var sievietei nodarīt morālu vai fizisku kaitējumu.</p>

	<p style="text-align: center;">Konservatīvie ASV (Republikāņi)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Lielbritānijā (Toriji)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Vācijā (Kristīgie demokrāti -- CDU)</p>
<p>Reliģijas vieta sabiedrībā</p>	<p>Vēsturiski republikāņi nav bijuši ļoti reliģiski. 1912. gada partijas platforma vārdu “Dievs” nepieminēja pat vienu reizi un 1980. gadā -- tikai vienu. Tikmēr tagad, 2012. gada programmā, ne tikai vārdi “reliģija”, “Dievs” un “ticība” ir bieži pamanāmi, bet pirmo reizi pieminēts “karš pret reliģiju”, kur Obama un “liberālās elites” grib atstumt reliģiozos cilvēkus un viņu uzskatus no publiskā diskursa. Tomēr ne visa konservatīvā partija ir gluži reliģioza, un ASV ticīgi labējos arī speciāli izceļ, saucot viņus par “religious right”. Tomēr ir skaidrs, ka kopš 80. gadu vidus un jo sevišķi 90. gadu sākuma partija kopumā ir kļuvusi -- vismaz retoriski -- daudz dievticīgāka nekā kādreiz. No otras puses -- arī demokrātu prezidenta kandidāti kopš Džimmija Kārtera laikiem vienmēr runas beidz ar vārdiem “God bless you and God bless America”.</p>	<p>Deivids Kamerons pirms pāris gadiem uzsvēra reliģijas nozīmi kā dzinēju veselīgai sabiedrībai, jo tā nodrošina šo morālo kodeksu uz ko balstīt dzīves. Līdzīgi domāja arī Mārgareta Tečere (sk. šeit).</p>	<p>CDU sakarā nosaukums nerunā pats par sevi. Patiešām, CDU, lai arī pastāv uz konservatīvām vērtībām, īpaši neuzsver reliģijas vietu sabiedrībā, kamēr Merkele šo jautājumu necilā vispār, ja vien tas neskar cilvēka brīvības. Tā, piemēram, lai arī Vācijas tiesa lēma, ka saīsināšana reliģiskos nolūkos ir nelegāla, Merkele nosūtīja speciālu vēstījumu ebrejiem u.c., kas piekopj šo tradīciju, ka viņas valdība nodrošinās reliģisko brīvību. Tāpat Merkele nesen izteicās, ka vāciešiem jābūt iecietīgākiem pret musulmaņiem un, ka Islāms ir daļa no Vācijas. Ieturot liberālo garu, jāpiemin, ka Merkeles valdības laikā arī noteikts ieceļošanas aizliegums amerikāņu kristiešu radikālim Terijam Džonsam.</p>

	<p style="text-align: center;">Konservatīvie ASV (Republikāņi)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Lielbritānijā (Toriji)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Vācijā (Kristīgie demokrāti -- CDU)</p>
<p>Imigrācija</p>	<p>Republikāņiem kopumā ir stingri nostājā pret imigrāciju un kopš 1980. gadiem ir kļuvuši vēl stingrāki. 80. gados republikāņi bija aptuveni tādi, kā pašreiz Obamas administrācija -- jaunaļiem nelegāļajiem nē, bet ir jāparūpējas par tiem, kuri jau šeit ir. Bušs senjors imigrantus dēvēja par "jaukiem, ģimeni mīlošiem" ļaužiem, kamēr Reigans pieminēja, ka imigranti arī maksātu nodokļus un tāpēc nav jēgas būvēt žogu ap dienvidu robežu. Tagad, savukārt, republikāņi ir ne tikai pret nelegālu imigrāciju, bet arī pret esošo nelegālo imigrantu un viņu bērnu integrēšanu, piemēram, dodot imigrantu bērniem, kā Obama to paredz, iespēju kļūt "legāliem".</p>	<p>Britu konservatīvie pēdējā laikā ir kļuvuši stingrāki pret imigrāciju. Konservatīvo lekslietu ministre Terēza Meja (Theresa May) pat izteicās, ka dažu (zemtekstā Rumānijas un Bulgārijas) valstu pilsoņiem varētu vajadzētu vīzas, lai iekļūtu Lielbritānijā, kamēr Kameronas oktobra sākumā pauda sašutumu, ka valstī, kurā ir tik augsts bezdarbs, divās viņa nesen apmeklētajās ražotnēs strādā vismaz puse imigrantu.</p>	<p>CDU 2000. gadā pateica: imigrācijai -- jā, bet ne par katru cenu. Proti, imigrācija Vācijai ir nepieciešama, tomēr imigrantiem ir jāvar veiksmīgi integrēties un pieņemt vadošo (vācu) kultūru. Lai arī ne visi partijas iekšienē piekrita šim uzstādījumam, tas tomēr palika partijas programmā. CDU pārstāvis pirms pāris gadiem pat ieteica, ka imigrantiem vajadzētu veikt IQ testu, pirms tie tiek ielaisti valstī, neskatoties uz to, ka 2009. gadā vairāk ļaužu pameta Vāciju nekā ieradās valstī. Tomēr ideju par IQ testiem imigrantiem u.c. šāda tipa idejas CDU kā partija ir noraidījusi un centusies ieturēt mērenāku toni. Tajā pašā laikā pasaules ziņu lentas pirms diviem gadiem pāršalca Merkeles vārdi: uzskats, ka vieni otriem dzīvos blakus un viss kārtībā ir cietis neveiksmi.</p>

	<p style="text-align: center;">Konservatīvie ASV (Republikāņi)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Lielbritānijā (Toriji)</p> 	<p style="text-align: center;">Konservatīvie Vācijā (Kristīgie demokrāti -- CDU)</p>
<p>Ārlietu politika</p>	<p>Pašlaik izteikti stingra. Cīņai pret ienaidniekiem jābūt izteikti stingrai -- teroristi, Irāna, Krievija u.c. Tā kā ļaužu acīs armija ir viena no uzticamākajām valsts institūcijām ASV, ir arī politiski saprotama šāda republikāņu nostāja. Tomēr par izteiktiem vanagiem republikāņi ir kļuvuši tikai kopš 1970. gadiem, kamēr agrāk bija maigāk (akadēmiski, šo jauno stratēģiju sauc par neokonservatīvismu - dzelžaina ārējā politika apvienojumā ar brīva tirgus un mazas valsts elementiem. Tajā pašā laikā republikāņu uzskati ir bijuši nemainīgi tajā ziņā, ka 1) pastāv izteiktas ASV intereses un ASV ir pozitīvs piemērs pārējai pasaulei 2) mīlestība pret savu valsti -- nacionālisms. Līdz ar to mērķi šo punktu sasniegšanai var mainīties, bet uzstādījumi ir bijuši nemainīgi.</p>	<p>Britu konservatīvie ir līdzīgi republikāņiem, tomēr pastāv dažas nianšes. Pirmkārt, Lielbritānija nav lielvara, no kā izriet, ka uzstādījums būt "demokrātijas ieviesējiem" vai tamlīdzīgi nav īsti attiecināms uz Lielbritāniju. Tomēr, tāpat kā ASV, britu konservatīvie uzstāj par aktīvu dalību gan Afganistānā, gan miera nodrošināšanu Balkānos, gan par atbalstu Izraēlai (tomēr ir skaidrāki par to, ka vajadzīgas ir divas valstis). Britu konservatīvie, savukārt, noteikti ir daudz pozitīvāk noskaņoti pret starptautiskajām organizācijām kā ANO.</p>	<p>CDU 2002. gadā bija maigāka attiecībā uz Irāku, uzsverot politikas nozīmi, lai gan gadu vēlāk Merkele personīgi vainoja Šrēdera valdību par nenostāšanos ASV pusē attiecīgos jautājumos un CDU kopumā ir uzsvēruši vajadzību pēc lielākas Eiropas integrācijas reizē ar speciālas draudzības starp Vāciju un ASV nodrošināšanu. Merkele, kļūstot par Vācijas kancleri, nomainīja iepriekš uzņemto virzienu, aizstājot siltās attiecības ar Krieviju pret ASV. Tomēr pēdējā laikā Merkeles valdība pastāv uz vairāk balansētu un, iespējams, sev izdevīgāku nostāju ārlietās. Piemēram, Lībijas jautājumā Vācija bija izteikti klusa.</p>
<p>Papildus literatūra</p>			